

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะปัญหาจากขยะมูลฝอย เป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน และเป็นปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งของประเทศไทย การเพิ่มขึ้นของประชากรและการขยายตัวทางเศรษฐกิจของชุมชน ส่งผลให้ชุมชนมีขยะปริมาณมาก ไม่สามารถจัดเก็บได้ทัน และส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ปัญหากลิ่นเหม็น เป็นแหล่งเพาะพันธุ์และแพร่กระจายของสัตว์ แมลง รวมทั้งเชื้อโรคต่างๆ และการปนเปื้อนต่อแหล่งน้ำผิวดินและใต้ดิน เป็นต้น อีกทั้งยังเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณในการจัดเก็บและกำจัดขยะของท้องถิ่นเป็นจำนวนมาก การจัดการขยะมูลฝอยนับวันจึงเพิ่มภาระให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแทบทุกแห่ง ผลกระทบที่ตามมาวันจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น เนื่องจากปริมาณขยะเพิ่มขึ้นตามจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี ประชาชนแต่ละคนเป็นผู้ร่วมกันสร้างขยะขึ้นมา ยังมีคนมากที่ยังมีขยะมากขึ้นด้วย

องค์การบริหารส่วนตำบลสันผีเสื้อ มีฐานะเป็นนิติบุคคล เป็นหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งได้จัดตั้งตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 และได้ยกฐานะจากสภาตำบล เป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลสันผีเสื้อได้ยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดใหญ่ มีเขตพื้นที่ครอบคลุม 9 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านป่าข่อยเหนือ หมู่ที่ 2 บ้านป่าข่อยใต้ หมู่ที่ 3 บ้านท่า (ร้องจี้ควาย) หมู่ที่ 4 บ้านร้องอ้อ หมู่ที่ 5 บ้านขัวโก หมู่ที่ 6 บ้านท่าเดื่อ หมู่ที่ 7 บ้านท่าหลุก หมู่ที่ 8 บ้านสันทราย หมู่ที่ 9 บ้านสันผีเสื้อสามัคคี จำนวนประชากร 9,439 คน 6,167 ครัวเรือน และในอนาคตองค์การบริหารส่วนตำบลสันผีเสื้อ คาดว่าจะมีจำนวนประชากรและจำนวนครัวเรือนเพิ่มขึ้น สืบเนื่องมาจากการเข้าอยู่อาศัยของประชาชนในหมู่บ้านเอื้ออาทร ซึ่งอยู่ในเขตหมู่ที่ 5 บ้านขัวโก ตำบลสันผีเสื้อ ซึ่งปัจจุบันยังอยู่ระหว่างการดำเนินการก่อสร้างและส่วนหนึ่งได้มีการก่อสร้างแล้วเสร็จมีผู้เข้าอยู่อาศัยแล้วจำนวนหนึ่ง ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลสันผีเสื้อคาดว่าในอนาคต ประชากรที่เพิ่มขึ้นจากการเข้าอยู่อาศัยในบ้านเอื้ออาทร จะทำให้เกิดขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นอีกจำนวนมาก

องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 ตามมาตรา 67 ภายใต้งบับ

แห่งกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ (1) จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก (2) รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะรวมทั้งกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล (3) ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ (4) ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (5) ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (6) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ (7) คุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (8) บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น (9) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมายโดยจัดสรรงบประมาณหรือบุคลากรให้ตามความจำเป็นและสมควร นอกจากนี้้องค์การบริหารส่วนตำบลสันผิ่สือได้ดำเนินการพัฒนาตำบลตามแนวทางและกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาคำบล 7 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1.การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน 2.การพัฒนา ด้านเศรษฐกิจ 3.การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4.การอนุรักษ์สืบสาน ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น 5. การพัฒนาคุณภาพชีวิต 6.การจัดระเบียบ ชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย 7.การพัฒนการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม องค์การบริหารส่วนตำบลสันผิ่สือ ซึ่งได้ปฏิบัติงานตามเป้าประสงค์เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีแนวทางการพัฒนาที่ 1 การปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมสนับสนุนและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ จิตสำนึกและความตระหนักในคุณค่าของ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ชุมชนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อลดผลกระทบที่มีต่อ สิ่งแวดล้อม และแนวทางการพัฒนาที่ 2 การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การ ดำเนินการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น การพัฒนา บุคลากร การป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม น้ำเสีย ขยะมูลฝอย โดยความร่วมมือของ ประชาชนในท้องถิ่น

กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม องค์การบริหารส่วนตำบลสันผิ่สือ มีเจ้าหน้าที่ทั้งหมด 12 คน ได้แก่ นักบริหารงานสาธารณสุข ระดับ 6 (รักษาราชการแทนผู้อำนวยการกองสาธารณสุข และสิ่งแวดล้อม), พยาบาลวิชาชีพ ระดับ 5, เจ้าพนักงานธุรการ ระดับ 2, พนักงานจ้างตามภารกิจ ตำแหน่ง ผู้ช่วยเจ้าพนักงานธุรการ จำนวน 1 คน, พนักงานขับรถเครื่องจักรกลขนาดเบา จำนวน 2 คน, พนักงานจ้างทั่วไป ตำแหน่งคนงานประจำรถขยะ จำนวน 6 คน สำหรับเจ้าหน้าที่จัดเก็บขยะ มี หน้าที่จัดเก็บขยะในเขตตำบลสันผิ่สือ ทั้ง 9 หมู่บ้าน ใช้รถขยะจำนวน 2 คัน ซึ่งบรรจุขยะได้คันละ 12 ตัน แบ่งความรับผิดชอบโดยรถคันแรก จัดเก็บหมู่ที่ 1-5 คันที่ 2 หมู่ที่ 6-9 หมุนเวียนกันไปตาม

ตารางปฏิบัติงาน และจะหยุดพักรดสัปดาห์ละ 1 วัน ออกจัดเก็บขยะทุกวันจันทร์ถึงวันศุกร์ โดยรดคันที่ 1 หยุดวันพฤหัสบดี รดคันที่ 2 หยุดวันศุกร์ ของทุกสัปดาห์

ปริมาณขยะมูลฝอย ในตำบลสันผีเสื้อจัดเก็บได้ ประมาณวันละ 12 คันต่อคัน รวมรดจัดเก็บ 2 คันเป็น 24 คันต่อวัน 96 คัน ต่อสัปดาห์ สำหรับขยะที่ทาง อบต.จัดเก็บต้องเป็นขยะที่อยู่ในถุงขยะที่มีตราสัญลักษณ์ขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้จำหน่ายถุงขยะในราคา ถุงเล็ก 3.60 บาท ถุงใหญ่ 5.40 บาท รถขยะออกจัดเก็บตั้งแต่เวลา 05.00 น. แล้วเสร็จประมาณ 09.00 น. จากนั้นเดินทางไปทิ้งขยะ สถานที่พักขยะของห้างหุ้นส่วนจำกัดจินตนาไรโซเคิล อำเภอคอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ เที่ยวละ 5,600 บาท มีระยะทางไป-กลับ ประมาณ 100 กิโลเมตร มีค่าน้ำมัน สัปดาห์ละ 4,500-5,000 บาท ต่อรถ 1 คัน ตามข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่าย ในปีงบประมาณ พ.ศ.2554 ซึ่งตั้งงบประมาณรายจ่ายไว้ทั้งสิ้น 36,000,000 บาท กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ได้ตั้งงบประมาณรายจ่ายในการดำเนินงานตามแผนงานสาธารณสุขงานบริหารทั่วไปเกี่ยวกับสาธารณสุข จำนวน 2,264,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 6.29 และแผนงานเคหะและชุมชน งานกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล จำนวน 3,080,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 8.56 รวมงบประมาณด้านงานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม 5,344,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 14.85 ของงบประมาณรายจ่ายทั้งหมดขององค์การบริหารส่วนตำบลสันผีเสื้อ

การมีส่วนร่วมของประชาชนตำบลสันผีเสื้อ ในการเข้าร่วมวางแผนพัฒนาตำบล ที่ผ่านมานับว่ายังมีน้อย ในขณะที่ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ให้ความสนใจเท่าที่ควร ข้อจำกัดดังกล่าวอาจมาจากขาดการดำเนินการและการรณรงค์อย่างต่อเนื่อง ขาดแกนนำในชุมชน และความเป็นชุมชนเมือง ประชาชนต่างคนต่างอยู่ โดยเฉพาะผู้ที่อยู่อาศัยในหมู่บ้านจัดสรร มักไม่ให้ความสนใจและความร่วมมือในการประชุม หรือการร่วมกิจกรรมต่างๆ ดังนั้นในการจัดทำแผนงาน โครงการ ส่วนใหญ่จึงมาจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายที่รับผิดชอบภายในหน่วยงาน ไม่ไ้มาจากชุมชน อีกทั้งในการวางแผนขาดการวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศ และข้อมูลทางสถิติ ซึ่งจะเห็นได้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลสันผีเสื้อได้เคยจัดทำโครงการเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย เช่น โครงการคัดแยกขยะ แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากประชาชนไม่ดำเนินการสานต่อโครงการ อีกทั้งการประชาสัมพันธ์การรณรงค์ของหน่วยงานไม่ต่อเนื่อง จึงส่งผลทำให้ประชาชนขาดความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรม และทำให้แผนการพัฒนาตำบลไม่สามารถตอบสนองต่อการแก้ปัญหาขยะมูลฝอยได้เท่าที่ควร

การจัดการปัญหาด้านขยะมูลฝอยเป็นงานที่ซับซ้อน ต้องอาศัยความสมดุลกันระหว่างทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด งบประมาณ ความรู้ความสามารถของบุคลากรเพื่อให้สามารถบริหารจัดการปัญหาขยะมูลฝอยในท้องถิ่น ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลสันผีเสื้อจำเป็นต้องมีการวาง

แผนการจัดการขยะมูลฝอยเพื่อลดจำนวนขยะมูลฝอย ลดงบประมาณในการจัดเก็บขยะ และเพื่อรองรับปริมาณขยะมูลฝอยที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคต ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาการวางแผนการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลสันผีเสื้อ เพื่อทำความเข้าใจกระบวนการวางแผน และหาแนวทางในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการกำหนดแนวทางการดำเนินงานทางด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลสันผีเสื้อต่อไป

1.2 คำถามงานวิจัย

1. องค์การบริหารส่วนตำบลสันผีเสื้อมีการวางแผนจัดการขยะมูลฝอยอย่างไร
2. องค์การบริหารส่วนตำบลสันผีเสื้อมีการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยอย่างไร
3. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนในระดับใด

1.3 สมมติฐานการวิจัย

1. ประชาชนในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลสันผีเสื้อ มีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการขยะมูลฝอย น้อยกว่าร้อยละ 50
2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการทำกิจกรรมด้าน Reduce, Reuse, Recycle ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลสันผีเสื้อ น้อยกว่าร้อยละ 50

1.4 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษากระบวนการ การวางแผนจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลสันผีเสื้อ
2. เพื่อศึกษาการดำเนินงาน การจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลสันผีเสื้อในชุมชน
3. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน

1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ทราบถึงการวางแผน การจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลสันผีเสื้อ
2. ทราบถึงผลการดำเนินงาน การจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลสันผีเสื้อ

3. ทราบถึงสัดส่วนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย
4. ได้ข้อมูลที่จะนำไปเป็นแนวทางพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลสันผีเสื้อ

1.6 ขอบเขตในการศึกษา

1.6.1 พื้นที่ทำการศึกษารอบคลุมเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสันผีเสื้อ ขนาด 12 ตารางกิโลเมตร จำนวน 9 หมู่บ้าน ประชากร จำนวน 9,439 คน 6,167 ครัวเรือน ดังนี้ (ข้อมูล ณ เดือนกันยายน 2553)

หมู่ที่ 1 บ้านป่าข่อยเหนือ หมู่ที่ 2 บ้านป่าข่อยใต้ หมู่ที่ 3 บ้านท่า (ร้องจีควาย)
 หมู่ที่ 4 บ้านร้องอ้อ หมู่ที่ 5 บ้านขัวโก หมู่ที่ 6 บ้านท่าเคื่อ
 หมู่ที่ 7 บ้านท่าหลุก หมู่ที่ 8 บ้านสันทราย หมู่ที่ 9 บ้านสันผีเสื้อสามัคคี

1.6.2. ประชากรเป้าหมาย คือ ประชาชนและผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่ตำบลสันผีเสื้อ 9 หมู่บ้าน คณะผู้บริหาร และบุคลากรกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมองค์การบริหารส่วนตำบลสันผีเสื้อ

1.6.3. ช่วงระยะเวลาการศึกษาระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 ถึงปีงบประมาณ พ.ศ. 2554

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ

คณะผู้บริหาร หมายถึง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสันผีเสื้อ และรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสันผีเสื้อ

ผู้นำชุมชน หมายถึง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1-9 ตำบลสันผีเสื้อ

บุคลากรกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เจ้าหน้าที่ในกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม และพนักงานจัดเก็บขยะ สังกัดกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม องค์การบริหารส่วนตำบลสันผีเสื้อ

แผนการจัดการขยะมูลฝอย หมายถึง แผนที่มุ่งเน้นการดำเนินงานด้านการจัดการขยะมูลฝอย ประกอบด้วย นโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ แผนงาน มาตรการ โครงการ กิจกรรม งบประมาณ สถิติ ด้านการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลสันผีเสื้อ

แผนพัฒนาสามปี หมายถึง แผนพัฒนาตำบลสามปีประจำปี พ.ศ. 2554-2556 ขององค์การบริหารส่วนตำบลสันผีเสื้อ

ข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่าย หมายถึง เอกสารข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ 2554

ขยะมูลฝอย หมายถึง บรรดาสิ่งของที่เสื่อมคุณภาพ ชำรุด หรือสิ่งของที่ไม่ต้องการใช้แล้ว สิ่งของที่เหลือจากการอุปโภค บริโภค ที่เกิดจากครัวเรือน ใบไม้ กิ่งไม้เล็ก ทั้งขยะเปียก และขยะแห้ง

ปริมาณขยะมูลฝอยในชุมชน หมายถึง ปริมาณขยะทุกประเภทที่จัดเก็บได้ในเขตตำบลต้นฝี่เสื่อ

การจัดการขยะมูลฝอย หมายถึง พฤติกรรมในการจัดการขยะรูปแบบต่างๆ ของประชาชนตำบลต้นฝี่เสื่อ เช่น การลดการก่อขยะ การคัดแยก การแปรรูป การขนถ่าย การกำจัดขยะมูลฝอย และบทบาทหน้าที่ในการจัดการปัญหาขยะมูลฝอย

ค่าใช้จ่ายในการจัดการขยะมูลฝอย หมายถึง ค่าใช้จ่ายในการจ้างพนักงานจัดเก็บขยะมูลฝอย ค่าจ้างเหมาสถานที่ทิ้งขยะ ค่าน้ำมันรถขยะ

การร่วมกำหนดโครงการและงบประมาณ หมายถึง ผู้ที่มีส่วนร่วมในการกำหนดโครงการกิจกรรม และงบประมาณด้านขยะมูลฝอยและสิ่งแวดล้อม

การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน หมายถึง การที่องค์กรมีการจัดการขยะมูลฝอยร่วมกับชุมชน โดยมีการร่วมวางแผนการดำเนินงาน การร่วมกิจกรรมด้าน Reduce, Reuse, Recycle และมีการประเมินผลการดำเนินงานร่วมกัน

การมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการขยะมูลฝอย หมายถึง ประชาชนตำบลต้นฝี่เสื่อมีส่วนร่วมในการประชุมประชาคมหมู่บ้าน ประชาคมตำบล ในการร่วมวางแผนทาง วางแผนงานโครงการ/กิจกรรม เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย